

Quaestiones saepius motae super methodo inoculandi variolas, ad quas directa eruditorum responsa hucusque desiderantur; indirecta minus satisfacere videntur: orbi medico denuo propositae / [Anton de Haën].

Contributors

Haen, Anton de, 1704-1776.

Publication/Creation

Vindobonae : Typis Ioannis Thomae Trattner, 1757.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/s7qys2dv>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

THE UNIVERSITY OF
MICHIGAN LIBRARY

ANTONIO DE LEON
1800

ANTONIO DE LEON
1800

ANTONIO DE LEON
1800

ANTONIO DE LEON
1800

QVÆSTIONES
SÆPIVS MOTÆ SVPER METHODO
INOCVLANDI
VARIOLAS,

AD QVAS
DIRECTA
ERVDITORVM RESPONSA HVCVSQVE
DESIDERANTVR;
INDIRECTA

MINVS SATISFACERE VIDENTVR :
ORBI MEDICO DENVO

PRÆPOSITÆ

A B

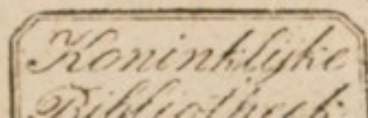
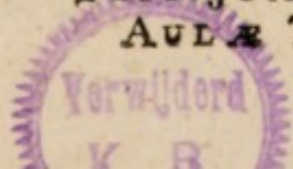
ANTONIO DE HAEN,

SACRÆ CÆSARÆ MAIESTATIS CONSILIAR. AULICO,
MEDICINÆ PRÆCT. IN ALMA ET ANTIQUISSIMA
VNIVERSITATE VINDOBONENSI, PROFESSORE
PRIMARO.

VINDOBONÆ,
TYPIS JOAN. THOMÆ TRATTNER. CÆS. REG.
AULÆ TYPOGR. ET BIBLIOP. MDCCLVII,

42600

QVÆSTIONES
SÆPIVS PROPOSITÆ
SVPER METHODO
INOCVLANDI VARIOLAS,
VERVM AD QVAS DIRECTA ERVDITO-
RVM RESPONSA HVCVSQVE DESIDERAN-
TVR, INDIRECTA MINVS SATISFACE-
RE VIDENTVR.

riginta, & quod exce-
dit, anni sunt, cum
primum ex *Thracia*
infinitio variolarum in
Angliam inducebatur. Angli fa-
ma ejus capti, eandem mox suam

in *Americam* invexere. *America*, vice versa, illam in *Anglia* adversa fortuna quassatam, & sepultam, resuscitavit: ex quo cunctorum fere encomiis atque suffragiis totas Britanniae insulas sibi subjecit. Inde vero varias ad Nationes delata, tenuem hic, illic duram fortem, apud plurimos, nacta est.

Operæ pretium erit mutabilis institutionis fortis apud Anglos, exiguique apud alias Gentes progressus, indagasse originem.

Vitæ humanæ conservandæ studium nimis eam laudibus forsan
extu-

extulerat ; repudiaverat , instructa
haud fatis in principio rerum , in-
quietata conscientia. Lite utrin-
que mota , en mox tristitia dedit mi-
sera mortalium conditio suæ cor-
ruptionis exempla ! Mens præoc-
cupata utraque a parte visa est ;
Historiæ ejusdem , singulique expe-
rimenti , mira pro animorum dis-
positione varietas ; libido calu-
mniandi ; odiosus dominandi in
alios amor , undique apparebant.

Obnubilata hinc Veritas his ,
qui neutram partem amplexi , ve-
rum unice perquirebant. Maxi-
me vero , quando viles utrinque

animi ad sententiam suam per fas, nefasque tuendam, falsa pro veris, incerta venditabant pro certis; nimirum ut incondita argumentorum mole eliderent fauces Adversariis. Tunc enim, licet in summa rerum alterutra pars duntaxat veritati litaret, erraret alterutra; utraque tamen falsa refellendo quædam verissima protulit. Effectum hinc, ut qui Belli finem anhelati præstolabantur, demum projicerent animos, spemque totam, fore ut certi quidquam unquam adipiscerentur.

Nunquid sapienter illi? Haud
omni-

omnino. Bonæ Causæ integritatem coram Tribunali non labefactat illa ejus calamitas, quod finitros Patronos nacta sit, quod infidos, quod mendaces. An juste causam Christianam deridebat *Julianus Apostata*, quod erroneis falsisque ratiociniis eandem defendere *Heterodoxi* anniterentur? Profecto est sedulo in hisce quærenda Quæstionis origo; sedatoque animo & quid, & quousque, verum utrinque dictum sit, examinandum; videndumque accurate quid demum in Quæstione supersit, ad quod sapienter, & directe, respondere impediverit altercandi amor, idque

ea præcipue in re, quæ salutis communis tantopere interfit.

Hæ porro me causæ impulere, præcipua Quæstionis Capita sedulo colligerem, ad quæ a magnis, quos veneror, viris, infitionis patronis, necdum ita directe responsum sit, ut fluctuantes animos convincant, totamque gentem medicam infitorem reddant. Sane hi defectus suspensum & me tenent, moranturque, ne nostræ numerosæ Academicæ Juventuti hanc suadeam, hanc laudem methodum; neve publice eam, privateque, defendam, infinuem, inducam.

His

His igitur quæstionibus ubi directe fuerit satisfactum, manibus ibo pedibusque in sententiam affirmantem: conabor infitionem brevi ex Anglica Austriacam facere Germanamque: doctrina demum promovebo, adhortamento, exemplo. Præprimis vero eum, qui mea mihi dubia excusserit, æternum venerabor,

Si qui vero sint, quos carpendi, calumniandique animus, virulento in me calamo ducat, sciant hi, uti nec formidine eorum ab iis, quæ inquieta conscientia dictabat, evulgandis abstinui, ita neque eosdem

responso me dignos habiturum. Concludent quippe sapientes desperatam admodum eorum causam esse, quæ foëminarum in foro altercantium more defendi debeat. Hæc sola consideratio quodvis Responsum, ipsis unquam dandum, præscindit.

Quæstiones igitur principales, ad quas directæ Responso desideratur, hæc sunt:

I. Utrum infinitiva Methodus per DEUM licita?

II. Sitne eadem plures in Vita servatura, quam via dicta naturalis?

III.

III. An certo certius quivis pene homo debeat variolis laborare?

IV. Nunquid omni dubio vacet, quod inoculatio, five effectum sortita, five irrita, hominem a variolis perpetuo immunem præstet?

Hoc ipso ordine singulas quæstiones examinabo.

§. I.

VTRVM INSITIVA METHODUS PER DEUM
LICITA.

Quæstio hæc sequentem includebat difficultatem. Mortalium nemo ullum

ullum in propriam vitam jus habet; adeoque neque jus habet suam vitam in evidens discrimen conjiciendi. Inoculatio autem hominem in tale discrimen conjicit. Ergo illicita est.

Argumentum sic probabatur: Demus, secundum plures infitionis Patrones id verum esse, quod Mortalium vigesimus citra variolas moriatur: ponamus ab infitione mori vigesimum quemque. Nonne igitur ille, qui inoculationem subit, & qui forte vigesimus ille immunis fuisset, sese periculo exponit, ne jam ille vigesimus sit, quem infitio de medio tollat?

Claudicare hoc argumentum pars altera dixit. Et quidem ita, *ut vix Centesimum mori ab inoculatione nonnulli asse-*

asseruerint ; alii vix quingentesimum ; alii vero nec millesimum. Et quemadmodum in definiendis ab insitione mortuis graviter erratum esset , ita & in determinando numero illorum , qui per omnem Vitam a variolis facti teñti viverent , deviatum a vero esse ; siquidem vix millesimus citra variolas diem obiret.

Ratiocinium hoc, nisi me animus fallit, audaculum est, fundamento destitutum, experientiæ contrarium ; ut ad §. III. demonstrare conabor.

Verum concedamus pro momento justum hoc ratiocinium esse, id tamen minime solvit quæstionem. In re absolute vetita, frequentius rariusve periculum locum non habet , nullaque exceptio datur, nisi expressa Legislatoris

ris voluntate. Si igitur nemini martalium jus competat in propriam vitam, nullo casu excepto; æque parum licebit eam rariori, quam frequentiori, exponere periculo.

Sed visum quibusdam est peremptorium sese responsum habere. *Sunt qui nunquam variolis laborent; suntque quos nunquam insitio contaminet; Atqui hi iidem sunt. Ergo insitio nunquam periculum meritis inducit illi, quem naturales variolæ nunquam impetivissent.*

Utinam minorem suam propositiorem probarent! Verum id non posse eos, adeoque totum ruere argumentum, patebit ad §§. III. & IV.

At vero demus iterum minorem se
suam

suam posse probare, nunquid quæstionem solverint? Non arbitror. Si nemini jus in vitam propriam auferendam, utique etiam non in eam abbreviandam. Atqui insitio saltem conjicere hominem potest in periculum abbreviandæ vitæ, qui alioqui forte post 30. annos variolas habuisset. Ergo.

Petitur igitur ad datam quæstionem *directa* & evidens responsio, hucusque desiderata, concessa nunquam.

Excutiamus nunc responsa *indirecta*. Licita habentur, secundum Divinas, Humanasque leges, Exempla bene multa, in quibus se exponit homo minori periculo, majus evitaturus. Suntque inter hæc tum evidentiora iis, quæ ab insitione, tum frequentiora, pericula.

Ergo

Ergo faltem licebit periculum tantulum,
vix contingens, subire; quo & majus,
& inevitabile, averruncetur.

Expendamus ordine singula.

I. Si ideo *insitio vituperanda*, quod
nonnulli inde moriantur, Medicis ultra ve-
titum erit venam tundere; Emeticum exhi-
bere, Purgansque; Artus amputare, seca-
re calculos: quandoquidem multi inde per-
eunt. Atqui hæc adeo periculosa permissa
sunt, ut mors præcaveatur. Ergo multo
magis inoculatio.

Sed, si quid video, defectuosa
omnino insitionem inter, & Medica
hæc auxilia, comparatio est.

Medicina cum auxiliis suis a DEO
creata, DEO gaudet autore. Eccli. 38.

Nume-

Numeratque in suis cultoribus Prophetas, Evangelistas, principesque Christianæ fidei Martyres. Nil simile hæsterna infitio poterit proferre. Ex hoc capite auxilia medica jam justa, imo sacra, habentur. Nec dicat quis *Medicinam, suis in primordiis simpliciterem, violentis auxiliis his caruisse*. Nam laudatur B. Lucas ut Medicus, Coloss. 4. v. 14. Medicum eum eundem cum Evangelista fuisse, doctissimus Freind inter cætera inde arguit, quod nemo Evangelistarum morbos plures aptiore idiomate medico græce adpellaverit, quam suo in Evangelio Lucas. Sed Lucæ temporibus, jam ultra IV. Sæcula, ipsissima hæc enarrata auxilia Medica, in usu fuisse, Hippocratis monumenta demonstrant.

Deinde, nec purgans, nec vomitorium unquam, ut ajunt, *per se*, at modo *per accidens*, lethale fuit. Sed variolæ, non *per accidens*, sed *per se*, periculosæ sunt.

Tamen male administrata hæc artis auxilia lethum pepererunt. Concedo: ideoque oportet eadem bene administrare. A bene administratis mors non sequitur. Nunquid idem de infitivis variolis quis adfirmet?

Sed auxilia hæc adhibentur etiam dubiis in casibus, ubi ab eorum adplicatione ingens nonnunquam est discrimen. Id vero licet. Cur ergo inoculare non liceat in casu minime dubio?

Ipsam hoc dubium culpa exsolvit
artem,

artem, non infitionem. Versatur æger in præsentissimo mortis periculo: ni juvetur, mors insequatur necesse est. Certa mors ut præveniatur, incertum adhibetur remedium. Nunquid id affirmare de homine sano, infitionem subituro, queam? Nullo versatur in periculo. Variolas forte nunquam passurus fuisset. Sie vero patiatur quondam easdem, majus forte non subibit, quam nunc in inoculatione, periculum. Imo si a variolis naturalibus est moriturus, poterit mori postquam 30. 40. 50. annis, Patriæ, Ecclesiæ, Familiæ, egregius extiterit utilisque Civis. Ita ut is, qui infitionem subit, quavis peccet ratione. Cadit ergo vis tota comparationis.

Missio sanguinis potest equidem

infelix esse, five incuria, five ignorantia, tum Medici eam suadentis, tum facientis Chirurgi; sed infortunia hæc Venæ sectioni non debentur. Si bonus Medicus secundum artis regulas suaserit illam, si aptus Chirurgus eam, cum bonis instrumentis, ex suæ artis principiis, instituerit; Venæ sectio per se est auxilium innocuum. Quis id ita de insitione affirmet?

Si Artus amputem, si calculum fecem, facio quidem periculosas operationes; at vero citra eas, & miserrime, & certo, & sæpe cito, moriendum mihi fuisset. An id ita in inoculando?

*II. Ex sexaginta Gravidis una passim moritur. Fæminæ nibilominus nubere licet. Licet proinde in bonum generis humani se
sub-*

submittere periculo. Quod si liceat periculum sexagesimi subire, multo magis periculum millesimi.

Qualisnam Comparatio ! Matrimonium ab ipso Creatore, Gen. 2. institutum est: itane infitio ? Matrimonium, Catholicus loquor, ab Ecclesia Catholica creditur a benignissimo SERVATORE ad Sacramenti evectum dignitatem: etiamne infitio ? Quæ igitur similitudinem inter, institutam a DEO, nobilitatamque, & infitionem ; quæ neque DEO autore gaudeat, quamque exercere num liceat, adhuc sub iudice lis sit ?

III. *Plures homines unico mensis spatium in mari pereunt, quam plurimis annis infitione. Licitum tamen, v.g. ut Pater mu-*

mus egregium suo filio conciliet, quo frui tamen, non nisi mari transvectus, possit. Si majus periculum fortunæ causa subire licet, utique minus, ipsius vitæ causa subire licebit.

. Providus fator generis humani mare posuit, ceu Commericii diversarum gentium vinculum; quo ipsæ inter sese mutuis subvenirent necessitatibus. Ipse panis, inevitabile illud vitæ sustentaculum, apud Batavos deficeret, ni illi eum ex Mari Baltico sibi compararent. Vinum creaverat DEUS ut cor hominis exhilararet: hoc largissimi CREATORIS beneficio Angli carerent, ni iter ad *Britannicas Insulas* mare panderet. Piscibus, & pulcris vegetabilibus, mare replevit, ut eos inde homines improbo caperent labore. *Petrum* jussit altum
in

in mare navem duceret, quo diviti gauderet piscatu. Dum ob magnificam Telluris dispositionem *David* Rex divinas laudes canebat, simul admirabatur vastissimum mare, tam infinitorum animalium genere refertum, quam mortalibus navigabile. Ipse SERVATOR mare transivit, Apostolos transire jussit. Qui enim aliter Britannicis Insulis, Siciliae, Corsicae, Sardiniae, Melitae, Rhodo, Candiae, &c. fidem Christianam hi, eorumve successores, inferre potuissent? Hæc optime *Grotius de mari libero*.

Hic igitur video rem quidem per se periculosa, sed quæ tamen DEUM autorem habeat, uti animi corporisque bona genti cuique distribuat. Quid vero hic inoculatio? An gaudere eam Auctore & institutore DEO quisquam probaverit? probare possit?

Marina ergo itinera quum institutum referant CREATORIS, inſitiva metho-
dus cum nil tale redolet; nullam om-
nino inter ſeſe tolerant comparationem.
Nullius ergo ponderis, quod inde pe-
titur, argumentum eſt.

*IV. Minus malum majori præfertur, consuetudine adprobata omnium Chriſtianorum populorum; quando v. c. Navis, contagione infecta, potius pleno in mari, cum omnibus hominibus, perire permittitur, quam ut in portum excepta, contagium propaget: vel quando tempore peſtis, limitibus civitati circumpoſitis, quiſque limitum tranſgreſſor ſclo-
peto occiditur; ne urbem ingreſſus diſſeminet contagium.*

Ergo ſi a variolis naturalibus ſeptimus quiſque, ſecundum datos calculos, moritur;

Et ab inoculatione tantummodo millesimus ;
licebit, præstabitque, unum, quam 143. moi.

Respondeo præscios Nauceros esse, quod ex portu contagioso solventes, nunquam sint aliis in portubus admittendi. Et ubi ad pestem averruncandam cancellos urbes circumpositos habent, quos qui transilierint occiduntur, schedulis saltem affixis infligendæ mortis poena ad cancellos legitur ; & qui transiliturus esset, adeoque occidendus, prius ab excubiis monetur.

Verum ad §. II. operosa responsione opus non esse patebit, imo tribus eam verbis confici posse.

V. Qui infitionem, ceu illicitam, condemnant, suo sibi jugulant gladio. Consuetu-

*dinis quippe est illis , ut , si magna in fami-
lia infans benignis laboret variolis , suadeant
jam cæteros Infantes consuescere cum eodem
& condormire : quo & benignis illi affician-
tur. Ergo bi idem consuetudine cum infecto
faciunt , quod nos insitione ; id si illis licet ,
& nobis inferere licebit.*

Resp. 1. Sententiam horum Medi-
corum prorsum erroneam esse : nam
Discretæ Variolæ generant confluentes ;
Confluentes Discretas. Id quotidiana
Exempla demonstrant. Id etiam De-
fensores insitionis publicis testimoniis
de insitivo pure notarunt. Idem ma-
gnus *Baerhaave* de benigno pure insitivo
observatum scribit in Præfatione , seu
Dissertatione potius , *ad morbos Aphro-
sidiacos.* „ Robustissimi agricolæ , inquit ,
sanissimo sanguini pus de papula Vari-
clæ ,

„olæ, particula vix conspicua, apice
„aciculæ infigatur, quis Mortalium
„credat! en febrim omnino singula-
„rem, fui semper genii tenacem, suo
„definitam tempore, propriis stipatam
„symptomatibus: mox erumpentes ad-
„miraris papulas certæ formæ, natu-
„ræque, intra determinatum tempus
„in abscessus purulentos qui degene-
„rant, quorum tanta sæpe glomeratur
„frequentia undique, ut omnis fere
„sanguis, efficacia mali, in malignum
„pus conversus sit, *totumque aliquando*
„*Corpus pessumdet*; atque minima rur-
„sum particula virus idem gerat, sa-
„numque corpus valeat inficere simil-
„limo contagio., Sed de magno hoc
„Viro mox adhuc quædam.

Resp. 2. Sententiam erroneam non
modo

modo, verum etiam illicitam esse, eamque qui sequantur Medicos graviter reprehendendos; iisdem prorsum de causis, ob quas infitio condemnatur. Ubi enim possibile est, separationi sanorum ab infectis est semper studendum.

Fas sit hac occasione monuisse, quod incomparabilis *Boerhaave*, inter infitivæ Methodi promotores, a multis perperam recenseatur.

Verum quidem est eum in Aph. scripsisse: *Prophylaxis infitiva videtur satis certa tutaque.* At non adeo firma hæc ipsi sententia in animo inhæsit, quin multoties vacillaverit. Id patet laudata mox Præfatione, quam scripsit ad finem anni 1727. pluribus ergo annis, postquam illam sententiam suis inferuerat aphorismis. Adeo

Adeo verum hoc ut, triennio ante
Fata, me præfente, testaretur, se malle
homines naturaliter, quam infitione, af-
fici. En propria verba quæ ex ore
hujus Medicinæ Oraculi exfcripti: „Si
„ puer converfetur, & condormiat
„ cum puero bonas variolas habente,
„ ille non habens cotagii fufpicionem,
„ tunc adhuc tutius per Deglutitionem
„ ordinariam Miasmatis, quam per in-
„ fitionem, habebit, & æque bonis
„ variolis laborabit. Quærunr a me
„ an debeat infectio fieri; Dico tan-
„ tum, quod cum illo infecto conver-
„ fari debeat: nam plerumque afficie-
„ tur; fi non femper, neque infitione
„ facta omnes laborant eo morbo.
„ Hinc canon in numerosis familiis, ut
„ fi unus puer laboreat, omnes alii, qui
„ nondum variolis laboravere, cum illo
„ puero includantur. Sane

Sane qui semper & unice ex iis, quæ in *Institutionibus* & *Aphorismis* typis impressa leguntur, concludere velint quæ Mens *Boerhaavio* fuerit, nae toto errant cœlo. Mutavit enim sententiam sæpe, eamque mutatam nobiscum communicabat: Typographis nihilominus eodem semper modo deficientes hos libros recudentibus. Nunquam ibi legitis mutatam de *Duplicatura peritonæi* sententiam: hanc tamen *Duplicaturam* ex *Swammerdamnio*, *Ruischio*, *Douglasio*, negabat in Collegiis: negabat in *Præfatione* ad *Swammerdammii Biblia Naturæ*. Si quis crederet se mentem magni Viri bene capere ex cap. *de Morbis Gravidarum*, *De Partu difficili*, *De Puerperio*, *De Læe Venerea*, ille immensum erraret; quum in Collegiis plane diversa Discipulos erudiret.

Fuere

Fuere anni cum textum suum de
infitione ne ullo quidem verbo com-
mentatus esse visus sit, ut concludere
datur ex *Spuriis Comment. an. 1731. Lond.*
apud Knebel & Knapton, edidis.

Interim, ex responso ad hanc ipsam
quæstionem paulo ante dato, patuit me
Boerhaavi consilium, de consuescendo
cum puero infecto, minime adoptare.
Attuli id duntaxat, quo mens ejus cir-
ca infitivam Methodum patefceret.

Ex omnibus hucusque dictis eviden-
ter patet, *neque directe, neque indirecte*,
unquam ad gravem hanc primam quæ-
stionem a Defensoribus inoculationis
responsum esse; id vero demum ut fa-
ciant, ne ultra utilissima eorum Metho-
dus *procrastinetur*, necessario requiri.

§. II.

VTRVM INSITIVA METHODUS PLVRES, QVAM VIA NATVRALIS, IN VITA SERVATVRA SIT?

Hoc, ceu demonstratum, ponitur. Quippe ex Naturalibus variolis septimus moritur, ab inoculatis vix millesimus. Ergo differentia est ut 1. ad 143. Itaque si ex primis 3000. moriantur, ex ultimis modo morientur 23. aut 24.

Respondeo iniquam omnino videri, quam inter mortuos utriusque classis comparationem instituant.

Variolis epidemicis, nunc benignioribus nunc malignioribus, Hagæ Batavorum grassantibus, carus ejus incolis,

magnum ægrorum numerum semper curandum habui. Felicissimæ meæ sub *Divina clementia* curæ, in variis epidemiis, nemo mihi laudes auferet, nemo eripiet honorem. Meminerunt plures nobiles ibidem Matronæ, dum Viennam abiturus ultimum vale dicerem, se lacrymabundas declarasse, quam exoptassent, ut, antequam abiissem, universa proles variolis laborasset! Præxi oneratus omnium adornare historiam non potui; 220. tamen historiam exacte adornavi, ex quo nempe ingenium ad hunc morbum curandum dedita opera adplicui. Horum 220. hominum *unicus* duntaxat periit.

Unicum dico; quamvis quinque perisse notaverim. Sed simul notatum invenio, quod horum quinque primus

omnem omnino potum respuebat; quod ad alterum re pene conclamata advocabar; a tertio V. S. nulla ratione impetrare poteram; quartus spirituum vini que abusu ferme exustus erat; quintus modo secundum omnes artis regulas tractatus, & moriger, perierat.

Condonabitur mihi quatuor horum, ex quinque mortuis, exemptio: siquidem & hos eximi jure merito oportere perspicue quisque videat, & magni Viri ex suis inoculatis mortuis plures adhuc scrupulofius eximere soleant.

Vidi pariter paucissimos admodum a Variolis in *Hollandia* mori, cura ejusmodi Medicorum, qui, ut in cæteris, ita & in hoc morbo, optima methodo uterentur. Idem observo *Viennæ*, vicinis-

cinisque in urbibus, sub bonorum Medicorum cura. Idem de se, aliisque, testatur Clariss. *Læberus tract. in 8. Jenæ 1730.*

Ægre ergo nemo ferat, quod Comparisonem Naturales inter, insitivasque variolas, quam multi insitionis patroni, posuerint, non admittam. Plura profecto vidi, evidentiora expertus sum, quam eandem ut admitterem.

Quare, si his autoribus relictis, eos adeamus, qui Centesimum, Ducentesium, Trecentesium ab insitione obisse enarrent, notabilis non supererit, mortuorum utriusque classis, differentia. Si id ita se habeat, bellum hodiernum de insitione incassum geritur. Sed reliqua argumenta excutiamus.

Cura insitiva facillima est ; cura Naturalium difficultatibus scatet : inde necessario mortuorum numerus in his , quam illis , major.

Resp. 1. Si curæ insitivæ non probetur licentia, frustra ejus facilitatem laudari.

Resp. 2. Comparationem hanc iterum nimia fieri exaggeratione. Nam utræque sæpe faciles ; neutra magnis sæpe difficultatibus caret. Quod variolæ naturales facillime tolerentur , ægrique vix ægrotent , vix Lectis inhærere cogantur , vix jacturam patiantur venustatis ; multoties vidi, videre Medici omnes. Quod male admodum, & periculose ab iisdem ægri decumbant , haud raro dolui: sed simul vidi
opti-

optimos Viros idem de infectivis publice fateri.

Differentiam majorem arguit purus semper benignius adhibitum in inoculando.

Corporum diversa dispositio majorem differentiam facere videtur, quam puris benignitas. Nec desunt inter infectionis patronos, qui idem in infectivis animadverterint. Constititque idem ex *Boerhavii* allato textu §. I. Observatio quotidiana id in naturali contagio docet. Eodem contagioso tempore, eodem in cubiculo, primus forte infans, & paucas habet, & faciles variolas; alter haud quidem numerosas, sed molestissimas; tertius multas, levesque; quartus fere lethales: & iterum in alia familia vicibus omni modo permutatis.

Verum præparantur corpora ad insitivas, & non ad Naturales. Præparati proinde minus habebunt. Minus proinde morti expositi erunt.

Mon diffiteor quin intersit, utrum *Socrates* afficiatur variolis, an *Epicuri de grege porcus*; differentiam tamen minorem ea, quæ vulgo ponitur, pono. Patuit id publicis scriptis ab insitionis aut patronis, aut saltem sic creditis, editis. Et quam parum sæpius ad futuras Naturales Variolas vel optimæ præparationes conferant, agnovere *Eruditi Edimburgenses*, *Act. Edimb. part. 3. §. 2.*

„ Quamvis, inquiunt, venæ sectio in
„ principio variolarum pluribus in ca-
„ sibus manifesto levaret, discerni ta-
„ men non poterat, an V.S., five ea
„ institueretur ante febrem variolosam
„ five

„ five post manifesta ejusdem sympto-
„ mata, quidquam prodesset ad vario-
„ larum tum naturam determinandam,
„ tum frequentiam. Pluribus enim il-
„ lorum, quos V. S. Purgatio, Fon-
„ ticuli, tenuisque ac refrigerans Diæ-
„ ta, bellissime præparaverant, con-
„ fluentes, malignæque admodum va-
„ riolæ, contingebant. Aliis vero, ea-
„ dem plane methodo tractatis, ut &
„ *ingenti numero* eorum, quos Ars mi-
„ nime præparaverat, *Benignæ* obtigere.
„ Nonnulli qui, Mercurio curati, no-
„ tabili adhuc tempore æthiope mine-
„ rali utebantur, confluentibus pete-
„ bantur, & peribant.

Igitur fallunt sæpe vel optimæ præ-
parationes, plurimis non præparatis
morbus levissimus est. Non est ergo

hæc, quæ convincat, regula. Pergamus ad alia.

Qui artem Medicam rite calleant Medici, sunt variores; bonaque proinde eorum Methodus servabit paucos. In pagis remotis, in locis abditis, in quibus aut reperiendus Medicus non est, aut super variolis consuli non solitus, summum erit semper a Naturalibus periculum. Imo multi Medicis utuntur quidem, at non obediunt; quamobrem toties bonus Sydenham ægros suos immorigeros vel periclitatos, vel mortuos, lamentabatur. Augescit semper hinc periculum in variolis naturalibus.

Inducta insitiva Methodus his omnibus mederetur. Ut enim Londini, & alibi, laudabiliter institutum, ita ubique, hunc in finem, consecrari Nosocomia possent, in quibus

bus infitio gratis administraretur. Ita in omni regione, singulo mense, aliquot Centeni curari possent facile: nam requireretur ibidem modo unus, verum gnarus, Medicus director, cujus nutui cæteri Medici & Chirurghi parere tenerentur. Opus porro hoc inoculandi elapsis aliquot annis ita decrejceret, ut deinceps pauci semper inoculandi superessent.

Dignum attentione argumentum sed dico 1. quod jam sæpius, si operatio illicita est, argumentum, ut ut speciosum, sponte ruit.

Dico 2. Erit perpetuo numerus eorum ingens, qui se, suosque, oblatae gratis inoculationi submittere recusent. Capientque Nosocomia infimam modo plebem. Melioris vero sortis homines,

boni Cives, Nobiles, qui suis in ædibus inoculantur, periculo expositi erunt in malos medicos incidendi, vel erunt bonis suis Medicis immorigeri: ut etiam hisce de causis infelicitis infitionis effectibus subjaceant.

Sed dico 3. si hoc consilium ita laudandum est, destinentur publica autoritate eadem Nosocomia in quavis Regione, ut inibi, quovis epidemico tempore, Naturales Variolæ gratis curentur, cum venia accedendi, ad levissimam suscepti Contagii suspicionem. Ita omnes iis de locis, qui Medicis, saltem eruditis, careant, commode curabuntur: quandoquidem unus saltem intelligens rerum Medicus ibi aderit, cujus imperio cæteri Medici pareant. Sic etiam his incommodis provisum
erit

erit in variolis naturalibus, citra ullam necessitatem infitionem ideo præferendi.

Sed ultra progrediendum. Si res ita se, ut dixi, habet, legitima suspicio subit animum, num vigente inoculatione plures a variolis non moriantur, quam eadem repudiata?

Contagium enim majus, minusve, æque ab infitivis habetur, quam a Naturalibus. Quamvis enim nonnulli auctores certa de causa infitivarum contagium minuunt, tamen ipsi aliam ob rationem idem, ut & cæteri passim omnes, admittunt; patheticeque, jure merito, aliquando describunt.

Igitur si in urbe, in qua nullæ variolæ, quis infitionem sibi fieri curet, pote-

poterit urbem hanc contagione inficere.

Sed, inquiunt, faciat hoc in urbe, in qua nunc variolæ jam grassantur. Fiet ita, ut qui ea in urbe hoc morbo deinceps affliguntur, potius a contagio naturali affligantur, quam ab inoculato.

Non attendunt hi Vir ad id, quod alia occasione toties inculcant: Infittivas nimirum tunc periculosas esse, quando vel ante infitionem, vel post eandem, contagium epidemicum accesserit. Velintne hoc consilio ut homo infelicitis inoculationis periculo se sponte exponat?

Hinc excogitare aliud Consilium. Inoculandus inquiunt, ædes seligat, in quibus
bus

quibus incolæ nulli, nisi variolas passî. Nemini existet tunc causa contagii.

Resp. 1. Nemo certitudinem absolutam habet se variolas iterato non habiturum ; ut patebit §. IV.

2. Oportet ad ægrum accedant Medicus, Chirurgus, Pharmacopæus, Confessarius, Necessarii, Custodes: qui suscepto vestibus contagio urbem inquinant.

3. Centeni homines rerum agenda-
rum causa toto illo tempore Herum
ædium pro consuetudine accedent, pe-
riculi ignari. Etiam qui sordida cor-
poris, Lectique, lintheamina lavant, om-
nes hi inevitabili contagio obnoxii hæ-
rent.

4. Ejus-

4. Ejusmodi consilium, si probaretur prodesse quidquam, locum non haberet nisi in paucis inoculandis; impossibile prorsum esset, ubi multitudo hominum inculanda foret, ut sufficientes numero ædes hujusmodi inveniri possent. Ergo & inutile consilium, & inane.

Perstat ergo dicta mox propositio, quod inoculatorum Contagium aptum natum sit, multos alios suo ut adflet veneno.

Contagii propagatio utrum fiat ab uno homine ad plurimos, an vero ab uno ad paucos, ab his paucis ad multos, a multis ad plurimos; nos latet: sed quacumque demum ratione fiat, incredibiliter multiplicari se posse demon-

monstrat. Differt tamen hæc contagii multiplicatio valde in variis temporibus. Durat multiplicatio hæc, donec demum ejus veluti aculeus obtundatur & hebescat; morbusque ille epidemicus minuatur, & tandem cesset.

Quum vim contagii multiplicantem determinare nequeo, ponam pro exemplo decem homines in urbe quapiam inoculari, singulosque eorum afficere alios novem; ita ut jam simul 100. adsint, qui variolis decumbant.

Quibus justo major hic calculus adparet, hi demant ei, quantum ex suis observatis constare sibi putent; semper manebit vis argumenti: Qui eundem justo credierint minorem, addere modo illi velint, quod deesse autument.

Si

Si igitur a 10. inoculatis alii 10. afficiantur contagio, quid futurum tunc, quando, quod quibusdam in voto fuit, in magno Regno intra 30. annos Millio hominum inoculata, adeoque in vita servata fuisset, moriente cæteroqui a Naturalibus singulo septimo?

Periissent eorum gratia 1285714 homines. Nam si Millio variolis infitius spatio triginta annorum decubuit, novem Millionses aliæ debuere Naturalibus laborare.

Ergo Millio, & plusquam quarta Millionis pars hominum, inoculatorum gratia peribunt, si verum est, quod unanimiter fere Defensores inoculationis dicunt, a Naturalibus septimum quemque perire. Septies enim 1285713. faciunt

faciunt 9000000. modo duo addideris totali.

Nolo his mortuis eos addere, qui in tanta inoculandi crebritate, five incuria, five inobedientia, perire possint.

Quicumque vero, ut supra iam monui, me in calculo ponendo excedere putet, videt saltem multum propagari contagia; adeoque infinitam methotum horrendis laborare sequelis, ad quas Viri optimi, qui in ejus laudibus adeo profusi sint, neglectius attende-
rint.

Regeri equidem potest, quo magis increbrescat infitio, eo fore qui naturaliter afficiantur, numero minores: adeo quidem, ut demum vix pauci,

D

quos

quos Contagium afficiat, superfuturi sint.

Resp. 1. Saltem quo primo tempore frequentissima fit infitio, eodem tempore numerosissimi erunt, qui naturalibus variolis possit affici.

Resp. 2. Erit perpetuo non numeranda hominum multitudo, quos metus quisquam ab infitione deterreat, quosque proinde crebra infitio naturalibus variolis afficere queat.

Si respondeatur hos ultimos, quod remedio salutari reluctentur, suum sibi letum debere;

Dico 3. Infantum necdum biennium innumerabilem turbam semper babe-

habebimus. Sin vero contra infitorum propria observata infitio incipiat & biennio minoribus institui; erit quidem, qui variolis naturalibus affici queat, minor infantum numerus, at vero dubio procul infitio infortunatior, mortisque feracior. *Ætate* majores innumeri nunquam non aderunt. Hominum aut imbecillioris valetudinis, aut *Diatheſeos* scorbuticæ, phthificæ, arthriticæ, venereæ, tutba vix numeranda perpetuo aderit. His porro omnibus cum infitio denegatur, Milliones hominum jugiter aderunt, quos infitivarum contagium naturalibus afficiat variolis.

Quin ultima hæc recensita debiliorum, aut acrimonia laborantium classis, judicatur veneno, etiam infitиво, perfe-

rendo ineptior, adeoque & infitio hanc
ipsis ob causam denegatur: quantane
igitur horum futura strages, si eosdem
naturales variolæ, quas adeo pernicio-
sas censent, impetiverint!

Videant ergo Patroni infitivæ me-
thodi quam ex suis ipsorum principiis
hæc methodus noxia futura sit generi
humano!

§. III.

AN CERTO CERTIVS QVI-
VIS PENE HOMO VARIOLIS,
SERIVS OCYVS, AFFI-
CIATVR?

Tædiosum admodum Quæstionis hu-
jus, ut & sequentis, examen est.
Indecorum quid in eo occurrit, quod
nunquam inter honestos viros locum
debe-

deberet habere. Vix citra indignationem percipitur, quo indigno modo, Viri in arte optimi, qui sapientia, pietate, candore, dum viverent, deliciæ Patriæ, Ornamentaque artis & Columnæ erant, nunc fugillantur a Recentioribus; & absque ulla hæsitazione, aut Mendacii accusentur, errorisve, aut inscitia. Id porro hac in re sic se habet, ut patebit.

Priusquam de infitione in *Europa* cogitatum, æque conspicuæ, æque apud quosvis in confesso erant Notæ, quibus Veræ Variolæ a Spuriis distinguerentur, quam hodie.

At vero antequam de infitione in *Europa* cogitatum fuit, cum optime cognitis his distinguendi notis, tam cer-

tum erat, quam quod certissimum, complures homines sine variolis mori; plures iisdem bis, pluriesve affici.

Ergo hæc duo negantes Scriptores, vel mendacii arguunt innumeros, qui ante ipsos de variolis scripserint, quod hæc duo strenue docuerint; vel accusant incuriæ, quod nempe veras utramque speciem discriminandi regulas cognoscentes, easdem ad datos sibi casus oscitanter adplicuerint.

Quo demum jure id Recentiores autument, nullus video. Est enim veterum autorum hæc duo statuentium densum adeo agmen, ut si quis crassam satis Differtatiunculam, quæ sola horum testimonia collecta referat, a me quæsierit, me brevi daturum pollicear.

Hæc

Hæc porro omnia negare velle, auctoresque illos aut turpis mendacii, aut oscitantiae haud condonandæ infimulare ; est omnem abjicere honestatem, omnem hominum fidem subvertere, omne Eruditorum delere consortium. Qis, amabo! observata sua publicæ lucis facere postmodum aufit ?

Verum absit omnes ita erga venerandam Antiquitatem egerint ! Infitorum moderatiores sæpius facti sunt vigesimum quemque hominum variolis expertem mori. Cum his paulisper agendum est. Si dederimus ipsis hoc, quod plures sine variolis non moriantur, videant ipsi, quantus jam numerus eorum inter mortales existat!

Si Lutetia Parisiorum 800000. incolarum

rum numeret, ut vulgo statuunt, erunt ea in urbe semper 40000. homines, quos variolæ invadant nunquam.

In provincia *Hollandiæ* millionem numerat incolarum. *Hollandia* ergo perpetuo habebit 50000. incolas ab hoc morbo fartos tectos. *Amstælodamo* dant Millionis quartam. Ergo ea urbs jugiter habebit 12500. cives, qui per omnem vitam variolas ignorent.

Si tota *Gallia* continet, ut volunt, 20. milliones hominum, erit assidue Millio hominum nunquam variolis afficiundorum.

At plures forte immunes manent. Variolis grassantibus sedulo inquisivi quinam ex familia, aut ex necessariis, vicinis-

vicinisve , qui inficiendas brevi ædes frequentare folerent, necdum variolas passi essent. Obstupii horum numerum , meamque admirationem multis sæpe testatus sum. Equidem supposui semper dari quosdam , qui earum ultra non recordarentur ; verum & relicta in plurimis vestigia id docuissent , & multorum parentes saltem meminissent. Sane horum plures lapsu 20. annorum mortuos novi sine variolis.

Ipsi inoculationis defensores nequeunt, saltem ex suis ipsorum principiis, amovere hanc legitimam suspicionem, an non plures infitione variolas patiantur, quam via naturali passi essent. En cur id dicam.

Nobilis Aretinas , *Fr. Rbedi*, in *Obs.*

de Viperis, a Viperarum captore *Jacobo Sozzi*, una cum tota sua Eruditorum, inepte de Viperis differentium, turba derisus, didicit, & experimentis deinceps evicit, Venenum Viperæ, una cum spuma ejus irritatæ oris, inculcate ab hominibus, pluribusque animalibus, ad dragmas usque ore imbibit; sed ipsius hujus veneni vigesimam guttulæ partem, Hominis, Tauri, Equi, aut cujuscumque animalis sanguini, facto vulnuscule, adplicatam, ferius ocyus, passim tamen intra quadrihorium, certam inferre necem.

Bosman in Descr. Guinææ Epist. 17. narrat serpentem, veneno morfu adplicato letiferum, cum mordere hominem non posset, venenum tamen suum, & spumam, illi in faciem, pleno rivo, in-

spu-

sputasse : hominem quidem a violento veneni jactu veluti cœcum fuisse , at vero incommodi nihil deinceps habuisse.

Oleum Tabaci fumando , & maxime fistula fumo frequenti denigrata , ori adplicitum , cum saliva deglutitum , non nocet. *Rhedi* in suis experimentis , *Schoon* in sua *Tabacologia* , animadvertere venenum præsentissimum esse dum , facto vulnere , minima modo guttula cum sanguine communicatur.

Bantamenses tela veneno inficere norunt , quod certo , quotquot tangit , necat. Tela hæc ubi a *Batavis* sibi comparaverat *Rhedi* , vidit omnia animalia , inde vulnerata , occidere. Eadem tamen tela vino infudit , animalibus dedit , innocue assumfisse vidit. Vid.

Rhedi

*Rhedi tract. de exp. circa res nat. max.
indicas.*

Est quidem ea in similitudine disparitas, quod Venena hæc enarrata, sanguini adplicata, nocent; deglutita vero, aut alio adplicata modo, innocua sint; venenum vero variolosum homines, quovis modo adplicatum, lædat: attamen jure merito suspicamur an non variolosum venenum, immediate cum sanguine communicatum, plures homines adficiat, quam afficerentur via naturali; siquidem venena quædam alia, licet nihil noceant deglutita, tamen mortem conciliant cum sanguine communicata?

Sed suspicio hæc ipsa certitudinem parit. Nonne fatentur insitivæ methodi

di

di autores suam infitionem afficere omnes, qui eam subierint; excepto forte, ut quidam statuere, vigesimo quoque? Dignentur nunc intueri illum, quo naturale contagium agat, modum! Sint decem infantes in una familia. Afficitur unus alterve, aliquando plures: Quinque, sex, septem, non afficiuntur: Horum unus alterve post elapsos 2. 6. 10. annos variolas habet; alius adultus; unus alterve forte, quantum scimus, nunquam. In Orphanotrophiis sexcentorum infantum, erunt uno contagii tempore 20. qui eó afficiantur, alio tempore 50. dum interim 200. 300. 400. iisdem in ædibus existant, necdum variolas passi. Attamen infitione ibi instituta, omnes, nunquam infecti, nunc haberent variolas, vigesimo forte excepto.

Ergo

Ergo longe plures artificiali, quam naturali afficiuntur contagio. Si id verum, utique venenum variolosum longe penetrantius est arte, quam natura, adplicatum. Si vero penetrantius, oportet fane multos inoculatione affici variolis, qui via naturali iisdem affecti non fuissent.

Si jam vigesimus quisque sine variolis naturalibus moritur, & contagium naturale longe debilius est artificiali; consequitur id, ut plures numero homines inoculatione variolas contrahant, quam naturali via contraxissent.

His ita confideratis cogor fateri nonnullos non malo animo, sed erroneo, egisse, qui sententiam Majorum nostro-

nostrorum tam acriter perstrinxerint. Quum enim insitione ferme omnes variolas contrahere crederent, non cum exceptione vigesimi cujusque, ut quidam statuerant, sed cum exceptione admodum pauca; quumque præterea illos modo, quos natura, etiam arte affici supponerent; necessario falsa debuerunt credere, quæ de magno eorum numero, quos variolæ nunquam peccant, innumeri scripsissent.

§. IV.

AN CITRA VLLVM DVBIVM
INSITIO, SIVE EFFECTVM SOR-
TITA, SIVE IRRITA, HOMINEM
PER OMNEM VITAM A SECUN-
DIS VARIOLIS IMMVNEM
PRÆSTET?

Præcedentem §. adortus, etiam ad præsentem quæstionem pro parte respon-

respondi , unaque cum eadem agi-
tavi.

Præter veterum indubitata testimo-
nia , secundas variolas admittere me co-
gunt exempla indubitatae fidei. Non
referam narratiunculas Matronarum ,
quæ licet veræ aliquando essent , tamen
æque mihi , quam aliis , suspectæ forent ;
sed quæ ipse , aliiue mecum , vide-
runt , quæve habeo ab iis , quorum fi-
des nemini suspecta esse possit.

Ac primo quidem dico me , in fre-
quenti mea veriolosa praxi alteras to-
ties variolas observasse , ut demum ri-
derem eorum securitatem , qui quod
eas olim habuissent , jam nihil sibi a
præsente in ædibus contagio formida-
rent. Didiceram propria ignominia
cau-

cautior esse; cum aliquoties, ex relictis priorum vestigiis, immunitatem nonnullis pollicitus, & me, & ipsos, turpiter deceptos cernerem.

Meminerunt in *Hollandia* multi, quoties, contagio grassante, ejusmodi exempla ipsis enarraverim.

In *Austria* id quoque non mirantur, quique idem affirmant reperiri. Quid quod idem hac ipsa in urbe quem vivimus anno, notabili constitit, exemplo?

1757. 20. Febr. expertissimus & doctissimus Medicus *Erndl* narrat casum se habere. Rem coram videre gestiens, 21. Febr. puellam, quæ secundas variolas pati dicebatur, cum ipso adeo

facto accurato examine, sequentia confiteri.

1. Pater, Mater, Avia, narrabant quatuor elapsos annos esse, cum variolis adeo confertissimis puella laborasset, ut vix vacuum ab iis spatium toto daretur corpore : fuisse vero maximam partem distinctas, pauciores modo in vesiculas abeuntes. Caput vehementer intumuisse, infantem per novem dies gravissime laborasse, perque alios novem dies adhuc male, at mitius quam prioribus, habuisse.

2. Et oculo nudo, & microscopio, vidimus per universam faciem, inque manibus hinc inde, foveolas intropressæ Cutis tum innumeras, tum Cribri foraminum instar sibi contiguas.

Igitur testimonium parentum, & ipse non dubius adfectus, prægressas variolas cuicunque, etiam non facile credulo, demonstrant. Considerandus nunc status præsens.

1. Parentes narrabant, narrabat & Medicus, qui jam a primo contagii adparentis tempore puellæ adfuerat, infantem per quatuor fere dies febricitasse, dein convulsam esse, tandem variolis die 15. Febr. affici cœptam.

2. Variolas has die 10. morbi, ab eruptione septima, vidi discretas, paucas in facie, passim exsiccatas: unam vero supra frontem in cute capillata insignem, cum circulo rubro, pure, plenam, plures vero tales in toto dorso: infante vix ægrotante.

Altero die quatuor adfuimus Medici, quos inter, qui infitionem propugnarent, bini. Vix ab hesterno die ulla mutatio suppurantibus pustulis obtigerat. Veras has esse variolas, secundum Artis regulas accurate adplicitas, declaravimus omnes. Si vero sint, qui de prioribus dubitent, poterunt in vicinia mea puellam apud honestos suos parentes examinare; turpibus numerosisque stigmatibus conspectis, ultra non dubitaturi.

Vt hoc exemplum est, plura alia vidi, adnotavi.

Dicere ergo liceat, si hæc sententia de secundis variolis demonstrata non sit, nihil in Medicis aut Phycis demonstratum haberi.

Ergo

Ergo neque variolæ, infitione comparatæ, hominem ab alteris variolis præstabunt immunem.

Contra tamen asseritur a 30. annis, quibus infitio floruerit, id nullo probato exemplo constituisse; imo nullo certo exemplo evictum esse, quod cui olim bis, ter, irritò conamine infitio facta esset, variolæ naturales postmodum accesserint,

Narrantur hæc, sed non probantur. Imo, quod non sine intimo animi dolore recolo, nullibi minus dominatur Veri amor: nullibi mens præoccupata, nullibi dominium in arte turpius elucescit, quam in præsentî quæstione.

Etenim dubias variolas a certis di-

stinguendi regulas habetne Ars, nec ne? Adeffe tales, easque tutas, & certas, fatemur omnes. Nolim alias regulas ab illis, quas in multorum acerrimorum infitionis defensorum scriptis relatas video. Sunt veræ artis regulæ, quas ipsas, non alias, Majores nostri coluere, & secundum quas a pluribus retro sæculis veræne variolæ, an spurixæ essent, determinatum fuit.

Hæ sane viderentur ad omnem litem determinandam sufficere. Verum olim id sic quidem sufficere solebat; hodie aliter nobiscum comparatum est. Si cuipiam veræ variolæ in 7. 10. diem suppurantes fiant, appellabuntur *Veræ*, quando nullæ five naturales variolæ, five artificiales, five irritæ infitiones, prægressæ sunt: sin vero præcesserint, erunt

erunt duntaxat *spuriae*. Siccine cum Arte, bonisque artificibus, ludere convenit? An artis regulæ omnibus probatæ, & laudatæ, cujusque arbitrio subsint? saltem cessent tunc Regulæ nominari.

Sed præterea, id genus plura moderatos offendunt Lectores. Si Medicus ordinarius, si publicus Artis Medicæ Professor, quas videt variolas, adplicatis artis regulis, veras indubitato pronuntiet; & nihilominus sive ipse patiens, sive ejus familia, sive infitionis Patroni, prægressam inoculationem tueri velint; præstare creditur hos Medicos Malevolos, Deceptores, Sycophantas appellasse, quam permittere ut infitionis fama cadat. Turpe videre est testimonia dubia Nutricum, Cubiculario-

rum, Pædagogorum, sufficere, ut boni Medici multis postea annis videant sese in publicis scriptis fraudis infimulari. Nil loquor nisi quod publica scripta referant. Siccine didicimus debitum omnibus fervare decorem? Etiamne hæc apta via convincendi dubitantes?

Nemo igitur miretur, quod tam pauca exempla Naturalium variolarum, post insitivas, vicque versa, publicæ Lucis fiant. Dedita opera argumenta præparantur ad futuros quoscumque easus. Si enim quis demonstraretur variolas Naturales veras habere, cui insitivæ quondam affuissent, hunc pronuntiabunt pure insitum spuriarum Si frustra olim factæ insitioni veræ variolæ succederent, vel idem responderent, vel non satis iteratam inoculationem

tionem accusabunt. Quid, si exempla plura demonstrent, insitioni adhibitum, veras in aliis produxisse variolas, & vel veras variolas inde hominem habuisse, vel ad duas tresve vices frustra fuisse inoculatum, & tamen nunc iterum variolæ prodeant? Audacter pronunciabunt præsentis veras non esse. Sed regulæ artis curatissime adhibitæ veras esse clamant? Erramus: sunt spuria.

Tamen ut Naturales variolæ reperiuntur, ita & variolæ insitivæ possunt haberi post Naturales; Naturales post insitivas.

Hac occasione Historiam proferre animus est, quæ undique æque mirabilis, & ad casum præsentem aptissima.

Constantinopoli variolæ inferuntur Puellæ. Viginti annis postea eadem puella curam gerit infantum aliorum, qui variolis insitivis decumbunt. His periculo ereptis, ipsa variolis naturalibus maxime malignis afficitur, moritur.

Forſan cogitabunt multi fictam hiftoriam eſſe odio inſitionis; vel ſaltem primas variolas non veras, ſed ſpuriarum pure factas fuiſſe; & centena alia. Juvabit proinde Epiſtolam authenticam communicare, quam habui a Magnifico Domino *Laugier*, ſacræ utriusque Majeſtatis Medico, qui olim *Constantinopoli* habitans, hanc Puellam, familiamque ejus totam, optime noverat, & urbem illam, dum incipiebat Puella hæc reliquis in inſitivis variolis aſſiſtere, reliquerat.

Autor

Autor Epistolæ est Doctiff. D. *Ma-kenzie*, tunc *Constantinopoli* degens, orbi erudito notus his, quæ pulcra communicavit cum Societate Regia *Anglicana* edita in *Transact.* Tomis aliquot posterioribus.

„ Il arriva un cas dans la maison
 „ de Mr. *Hibsch* qui suffit pour decrier
 „ pour jamais *l'inoculation*.

„ Il faut savoir que *Coconam Timoni*
 „ avoit été inoculée par son Pere le
 „ Docteur *Timoni*, il y a vingt ans; &
 „ qu'il pretende dans sa Dissertation
 „ sur l'*Inoculation*, qu'on n'est jamais
 „ attaqué naturellement, apres l'*Inocu-*
 „ lation.,,

„ Les enfans de Mr. *Hibsch* ont
 „ été

„ été inoculés dans le mois de Juin
„ passé, comme vous savez. Pendant
„ leur Maladie *Coconam Timoni* étoit
„ leur garde; & apres leur retablisse-
„ ment, elle étoit attaquée naturelle-
„ ment de la petite Verole, & morte
„ en huit jours.

„ Je ne l'ai pas vu dans sa mala-
„ die, mais je suis fidelement informé,
„ qu'elle avoit la petite Verole, & que
„ c'étoit par la malignité de cette ma-
„ ladie, qu'elle est morte.

„ Depuis ce tems la j'ai attendu
„ pour faire quelques Observations sur
„ les enfans de Monsieur *Pisani*, qui
„ devoient etre inoculés, comme leur
„ Pere m'avoit assuré : mais a present
„ il a changé son sentiment pour cette
raison.

„ raison. De Constantinople le 20. de
„ Mars 1742.

Forte quis infirmare fidem historiæ conabitur quod egregius *Mackenzie* ægram non viderit. Certe cur non viderit, ignoro. Num eo tempore ægrota-
verit? Vrbe absens fuerit? Cum familia Domini *Hibsch*, ejusve Medico, simulta-
tes habuerit? Causam cur eam non vi-
derit, in Epistola non dedit.

Sed consideremus 1. autorem epistolæ hominem levis animi non esse, at ma-
turi judicii, ut ejus scripta docent; Vi-
rum proinde, cui ad aniles Confabulati-
ones aures minime fabrefactæ essent.

Consideremus 2. fautorem & pro-
motorem insitionis fuisse; qui quidvis
forte

forte potius, quam alteras, & alteras post infitionem variolas, possibile credidisset.

3. Scripsisse ad Magnificum *Laugier*, infitionis cum illo fautorem, ad quem circa ejusmodi rem non nisi curatissime examinata referri debuerint.

4. Eundem examen debitum instituisse, ut verba ejus indicant : quo in examine si vel minimam suspicionem alius morbi, quam variolosi, subesse intellexisset, suam utique suspicionem, una cum historia hac, erudito cum amico communicasset.

5. Consideremus Patronum hunc infitionis, si de historiæ veritate addubitandi rationem quodammodo probabilem habuisset; dubio procul conaturum fuisse.

fuisse omnes christianos græcos educere ex errore; & saltem illum, qui ob tristem hunc casum infantes suos sibi inoculandos committere negabat, erudire veriora: at vero e contrario candide asserentem legimus: „Je suis fidelement informé, qu'elle avoit la petite Verole, & que c'étoit par la malignité de cette maladie, qu'elle est morte.

6. Tandem perpendamus eruditum *Mackenſie* non in primo impetu, sed elapsis integris novem mensibus, demum hanc Epistolam scripsisse; adeoque factum rite examinandi occasionem habuisse.

De infitionis porro bonitate non est quod dubitemus, si perpendamus infitionem huic filiæ non ab ignaris, aut semidoctis hominibus, institutam fuisse, sed

a Patre

a Patre suo, famofissimo illo inoculatore Medico, infitorum oraculo, fummoque propugnatore *Timoni*. Cujus infeliciter e vivis erepti vidua nupserat Domino *Hibsch*, de cujus infantibus hic agitur. Ergo dantur veræ Naturales variolæ post infitivas. Et quidni? æque facile videntur nasci posse, quam secundæ naturales.

B. Augustinus Libr. 2. de Trinit.
in procæmio.

Nec trepidus ero ad proferendam sententiam meam, in qua magis amabo inspicere a rectis, quam timebo morderi a perversis. . . . magisque optabo a quolibet reprehendi, quam, sive ab errante, sive ab adulante, laudari. Nullus enim reprehensor formidandus est amanti Veritatis. Etenim aut inimicus reprehensurus est, aut amicus. Si ergo inimicus insultat, ferendus est; amicus autem si errat, docendus; si docet, audiendus. Laudator vero, & errans confirmat errorem, & adulans illi-
cit in errorem,

